

Kancelaria Radcy Prawnego

R

F

Nad. 14.09.2010r.

Warszawa, dnia 14 września 2010 roku

TRYBYNAŁ KONSTYTUCYJNY

Al. Jana Christiana Szucha 12a

00 – 918 Warszawa

Skarżący: radca prawny R F

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu własnym, na podstawie art. 79 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), składam skargę konstytucyjną na art. 394¹ § 1 pkt 2 oraz art. 394¹ § 2 k.p.c. ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

Zaskarżonemu przepisowi zarzucam niezgodność z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 77 ust. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (zwanej dalej Konstytucją).

Naruszenie praw konstytucyjnych Skarżącego (w szczególności prawa do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, prawa do dochodzenia na drodze sądowej naruszonych wolności i praw, prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd oraz zasady dwuinstancyjności postępowania i równości wobec prawa) nastąpiło w związku z prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego W w W IV Wydział Cywilny – Odwoławczy z dnia czerwca 2010 roku (sygn. akt), doręczonym Skarżącemu dnia 14 czerwca 2010 roku, od którego nie przysługiwał żaden środek zaskarżenia czy środek odwoławczy.

W związku z powyższym, wnoszę o:

- I. orzeczenie, że zaskarżony przepis art. 394¹ § 1 pkt 2 oraz art. 394¹ § 2 k.p.c. ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) w zakresie, w jakim nie daje podstaw do wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odmowy przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 77 ust. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji,
- II. orzeczenie zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym na rzecz Skarżącego R F stosowanie do art. 24 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.).

UZASADNIENIE

I. Stan faktyczny

W sprawie leżącej u podstaw niniejszej skargi konstytucyjnej radca prawny R F został ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu M D . W pierwszej instancji Sąd Rejonowy dla W w W I Wydział Cywilny w postanowieniu z dnia listopada 2008 roku (sygn. akt) przyznał na rzecz radcy prawnego R F kwotę zł (złote) tytułem zastępstwa procesowego ustanowionego z urzędu.

Od orzeczenia tego (korzystnego dla M D) uczestniczka postępowania G D wniosła apelację.

Po przeprowadzeniu postępowania apelacyjnego, Sąd Okręgowy W w W IV Wydział Cywilny – Odwoławczy postanowieniem z dnia grudnia 2009 roku (sygn. akt) oddalił apelację uczestniczki G D . Jednocześnie jednak, mimo że ww. orzeczenie było korzystne dla reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu radcę prawnego R F M D , Sąd oddalił wniosek Skarżącego R F o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu M D w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji, uznając bezpodstawnie, że oświadczenie o nieopłaceniu kosztów złożone wraz z wnioskiem o przyznanie kosztów pomocy prawnej świadczonej z urzędu, zawarte w petitum odpowiedzi na apelację, jest niewystarczające. Na powyższe rozstrzygnięcie Skarżący R F wniósł zażalenie, jednakże postanowieniem Sądu Okręgowego W w W IV Wydział

Cywilny – Odwoławczy z dnia czerwca 2010 roku (sygn. akt), zostało ono odrzucone jako niedopuszczalne. W ocenie bowiem Sądu Okręgowego, rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym nie jest orzeczeniem „co do kosztów procesu” w rozumieniu art. 394¹ § 1 i § 2 k.p.c., a w konsekwencji, na takie postanowienie nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego.

II. Zagadnienie konstytucyjne

Podstawą skargi konstytucyjnej jest okoliczność, że, jak wynika z orzecznictwa Sądów (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 roku, sygn. akt III CZ 53/09, opubl. Legalis, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 roku, sygn. akt III CZP 36/09, opubl. Legalis oraz postanowienia Sądu Okręgowego W w IV Wydział Cywilny – Odwoławczy z dnia czerwca 2010 roku, sygn. akt), przepis art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 394¹ § 2 k.p.c., zgodnie z którym zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienia sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, nie dotyczy postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu stronie w postępowaniu apelacyjnym.

Tymczasem warto zwrócić uwagę, że przepis art. 394¹ k.p.c. stanowił już przedmiot badania Trybunału Konstytucyjnego (aczkolwiek nie w aspekcie dotyczącym zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu) i w wyroku z dnia 2 lutego 2010 roku (sygn. SK 10/09) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 394¹ § 2 k.p.c. w zakresie – w jakim – w brzmieniu obowiązującym do dnia 21 maja 2009 roku – nie dawał podstaw do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz w zw. z art. 32 Konstytucji.

W uzasadnieniu Trybunał Konstytucyjny podkreślił wówczas (co analogicznie powinno znaleźć zastosowanie w niniejszym przypadku), że akcesoryjne orzeczenie zapadające w sprawie kosztów postępowania, w zakresie, w którym jest pierwszym orzeczeniem w sprawie tychże kosztów, podlega kontroli instancyjnej jako orzeczenie sądowe objęte dyspozycją art. 176 ust. 1 Konstytucji, w myśl której postępowanie sądowe „jest co najmniej dwuinstancyjne”. Trybunał Konstytucyjny zwracał już w swoim orzecznictwie uwagę, że literalne ujęcie dyspozycji art. 176 ust. 1 Konstytucji ma postać dyrektywy generalnej i dotyczy ogółu (całej klasy) postępowań sądowych, bez konstytucyjnego rozróżnienia, czy odnoszą się do rozstrzygnięcia o meritum sprawy, czy też dotyczą rozstrzygnięcia (orzekania) o kosztach postępowania.

W ocenie Skarżącego, powyższe rozważania winny mieć pełne zastosowanie również do rozstrzygnięć w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym. Odmienne bowiem rozumienie przepisu art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 394¹ § 2 k.p.c. narusza zagwarantowane konstytucją prawa obywateli, w szczególności pełnomocników udzielających pomocy prawnej z urzędu, w stosunku do których – przy takim rozumieniu ww. przepisu – nie obowiązywałaby konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego. Należy zaś podkreślić, że rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika z urzędu, nie jest jakimś nieistotnym rozstrzygnięciem wпадkowym, lecz ma z punktu widzenia pełnomocników z urzędu, jak również dla funkcjonowania całego wymiaru sprawiedliwości, bardzo duże znaczenie. Dotyczy bowiem niezwykle istotnego prawa, a mianowicie prawa do otrzymania wynagrodzenia za świadczoną pracę. Warto zwrócić uwagę, że Skarb Państwa, reprezentowany przez Sąd w postępowaniach sądowych, w odniesieniu do pełnomocników działających z urzędu występuje de facto jako zleceniodawca usługi polegającej na świadczeniu pomocy prawnej. Nie sposób zaś przyjąć, że wobec oczywistych faktów nieopłacenia pomocy prawnej na rzecz pełnomocnika z urzędu, do zaakceptowania z punktu widzenia systemu prawa i zasad współżycia społecznego jest sytuacja, w której na skutek oczywiście mylnego rozstrzygnięcia jednego Sądu, którego – przy wadliwej interpretacji art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 394¹ § 2 k.p.c. – nie można zaskarżyć, pełnomocnik z urzędu zostałby bezpodstawnie zubożony na rzecz Skarbu Państwa i za swą pracę nie otrzymałby żadnego wynagrodzenia. Wyeliminowaniu tego typu sytuacji służyć ma właśnie zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego, mająca na celu zapewnienie zapobiegania pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji (wyrok TK z dnia 10 lipca 2000 roku, sygn. SK 12/99). **Obowiązywanie zasady dwuinstancyjności postępowania nie ogranicza się wyłącznie do głównego nurtu postępowania sądowego. Obejmuje także kwestie incydentalne, wпадkowe, jeżeli dotyczą praw lub obowiązków danego podmiotu** (wyrok TK z dnia 3 lipca 2002 roku, sygn. SK 31/01 oraz wyrok TK z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. SK 3/05). Rozstrzygnięcie sądowe o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym niewątpliwie dotyczy zaś praw pełnomocników ustanowionych z urzędu, dlatego też wyłączenie w stosunku do nich zasady dwuinstancyjności postępowania pozostaje w sprzeczności z najbardziej podstawowymi gwarancjami konstytucyjnymi. Warto również zasygnalizować, że takie wyłączenie sprzeciwia się również regule konstytucyjnej przewidzianej w art. 24 Konstytucji, która stanowi, że „praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej”, podczas gdy w majestacie właśnie Rzeczypospolitej Polskiej wydane zostało wadliwe postanowienie pozbawiające pełnomocnika jakiegokolwiek wynagrodzenia za świadczone usługi, które z niejasnych względów, wyłączone zostało spod

jakiegokolwiek kontroli instancyjnej. Nadto ww. zasadę uszczegóławia art. 65 ust. 4 Konstytucji, przewidujący minimalne wynagrodzenie za pracę określone ustawą, którego Skarżący w sprawie stanowiącej kanwę niniejszej skargi konstytucyjnej, nie otrzymał. Zwrócić także należy uwagę na to, że obowiązek pracy można nałożyć tylko ustawą zgodnie z art. 65 ust. 2 Konstytucji, jednak nie jest to nigdy obowiązek pracy nieodpłatnej.

Podsumowując ten wątek rozważań, w ocenie Skarżącego rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym jest tak istotne, że wyłączenie w stosunku do niego zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego godzi w najbardziej fundamentalne prawa obywateli. Nadto brak jakiegokolwiek uzasadnienia dla takiego wyłączenia. W konsekwencji, przepis art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 394¹ § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim nie daje podstaw do wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odmowy przyznania od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 77 ust. 2.

Nadto, wyłączenie w art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz w art. 394¹ § 2 k.p.c. możliwości zaskarżenia wydanego po raz pierwszy orzeczenia w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu stronie w postępowaniu apelacyjnym, powoduje naruszenie statuowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji prawa do rozpatrzenia sprawy przez niezależny i bezstronny sąd. Możliwość rozpatrywania sprawy tylko w jednej instancji z oczywistych względów sprzyja bowiem pomyłkom i arbitralności, a w konsekwencji prowadzi do pozostawania w obrocie orzeczeń nie tylko formalnie wadliwych, ale i naruszających prawa obywateli.

Wreszcie, wyłączenie w art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz w art. 394¹ § 2 k.p.c. możliwości zaskarżenia wydanego po raz pierwszy orzeczenia w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu stronie w postępowaniu apelacyjnym, prowadzi do sytuacji, w której pełnomocnicy świadczący pomoc prawną z urzędu są w dużo gorszej sytuacji niż pełnomocnicy z wyboru, albowiem tylko ci ostatni mają możliwość zaskarżenia rozstrzygnięć sądu co do kosztów zastępstwa prawnego. Sytuacja ta stanowi naruszenie przewidzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasady równości obywateli wobec prawa.

Wobec powyższego wnoszę jak na wstępie.

Załączniki:

- postanowienie Sądu Okręgowego W w W IV Wydział
Cywilny – Odwoławczy z dnia grudnia 2009 roku,

- postanowienie Sądu Okręgowego W w W IV Wydział
Cywilny – Odwoławczy z dnia czerwca 2010 roku
- 4 odpisy niniejszej skargi wraz z załącznikami

R F , radca prawny

radca prawny